

El mes de setembre de l'any 2018 l'associació Confluència.cat va posar en marxa *El Món de Demà*, un espai de reflexió que, més enllà de la informació o la opinió, vol acumular coneixement constructiu a través de la veu d'acadèmics i científics socials joves o responsables institucionals que no són veus habituals del debat públic. Cada quinze dies *El Món de demà és al Cercle* posarà a l'abast del soci un article valuós de la proposta que aquesta plataforma posa en circulació.

Ciutat global en temps d'incertesa

Agustí Fernández de Losada, investigador sènior i director del programa Ciutats Globals del CIDOB.

Des del moment quan la sociòloga holandesa Saskia Sassen va popularitzar el terme a la dècada dels noranta, ciutats de tot el món es van llençar a una carrera per jugar a la lliga de les ciutats globals. Una lliga que integra, suposadament, les que són guanyadores de la globalització. Ciutats hiperconnectades, hubs econòmics i d'innovació, que poden atreure seus governamentals, empresarials, culturals o científiques; ciutats plenes de talent, creativitat i oportunitats; ciutats diverses que aposten per la sostenibilitat i la qualitat de vida. Encara que de tots és prou sabut que aquestes ciutats acumulen també desigualtats, perifèries, pobresa, contaminació i estan molt exposades a fenòmens impredecibles com la pandèmia que al llarg d'aquestes setmanes desborda les nostres realitats.

Barcelona no és una excepció. Després que els Jocs Olímpics del 1992 la van situar al mapa, la ciutat ha realitzat esforços importants per competir a les grans lligues. És evident que quan Sassen va reflexionar sobre ciutats globals per primera vegada, no pensava pas en Barcelona. Es referia als centres neuràlgics de la globalització, a les ciutats que articulen el sistema financer: Nova York, Londres i Tòquio. Però no és menys veritat que actualment Barcelona apareix a tots els estudis i els rànquings que, des d'una perspectiva o d'una altra, analitzen el comportament de les ciutats globals.

L'estudi de Brookings Institution mostra que les ciutats globals no responen a un patró únic i homogeni. Ho són en la mesura que aporten un alt valor afegit a àmbits considerats clau per a l'economia global, ja

siguin les finances, la indústria, el comerç global, la innovació, la ciència, el talent o la connectivitat.

El 2016 la Brookings Institution, el principal think tank del món amb seu a Washington, va impulsar un estudi en el qual proposava una revisió del concepte de ciutat global a partir de l'anàlisi de les principals 123 àrees metropolitanes del planeta, inclosa Barcelona. D'acord amb aquest estudi, l'economia global ja no la condueixen un número de centres financers reduït, sinó que se sustenta en una vasta i complexa xarxa de ciutats que participen als fluxos internacionals de béns, serveis, persones, capitals i idees, contribuint, a partir l'especificitat de cada una, al creixement global. L'aproximació de la Brookings, encara que discutible, incorpora elements interessants per reflexionar sobre el paper de Barcelona com a ciutat global.

Pes mitjà

L'estudi mostra que les ciutats globals no responen a un patró únic i homogeni. Ho són en la mesura que aporten un alt valor afegit a àmbits considerats clau per a l'economia global, ja siguin les finances, la indústria, el comerç global, la innovació, la ciència, el talent o la connectivitat. Hi ha ciutats que es mostren altament competitives en tots els àmbits; són els pesos pesants, els gegants globals tradicionals –Nova York, Los Angeles, Londres, París i Tòquio– o les que emergeixen amb dígits de creixement imparables –Shanghái, Pequín, Hong Kong, Seül o Singapur. D'altres ho són en àmbits concrets, com el coneixement –Boston, San Francisco o Estocolm–, o la manufactura. Però la majoria de les ciutats analitzades són pesos mitjans, moderadament competitives en diversos àmbits. Barcelona és, en aquest sentit, un pes mitjà a la lliga de les ciutats globals del món. Com ho són Amsterdam, Berlín, Madrid, Toronto, Sidney o Viena.

A nivell global la capital catalana destaca en alguns àmbits. És, sens dubte, una de les ciutats europees que atreu més turistes; i en aquest sector, cada any competeix amb ciutats com París, Viena o Madrid al top 5 de les ciutats que més fires, congressos i reunions professionals organitzen al món. Fruit d'aquell bon posicionament, Barcelona ha estat capaç de captar congressos internacionals d'àmbits fortament estratègics com ho poden ser el Mobile World Congress o la Integrated Systems Europe (ISE), fira líder mundial al sector audiovisual que arribarà a la ciutat procedent d'Amsterdam.

El Mobile ha possibilitat, a banda, generar un ecosistema de startups que operen al sector TiC i que és reconegut com dels més dinàmics d'Europa. Un

ecosistema d'innovació que conviu amb altres d'alt valor afegit com el de la biomedicina, el del disseny, el de la mobilitat o el de l'esport. Tot això en una ciutat amb bones infraestructures de connectivitat –un aeroport amb rutes globals i un port molt ben posicionat en alguns segments d'activitat–, un robust sistema de salut i un alt nivell de qualitat de vida.

Allò substancial de ser una ciutat global, malgrat el que hem dit, no rau en el simple fet de ser-ho, d'aparèixer en tal o qual rànquing, sinó en l'impacte que té per a l'economia i per a la cohesió social i la qualitat de vida de la ciutadania. És indiscutible que per a Barcelona estar tan ben posicionada en el turisme i en la captació d'esdeveniments internacionals té un impacte molt positiu. Genera un gran dinamisme al sector dels serveis i milers de llocs de treball. I també té un gran impacte consolidar ecosistemes d'alt valor afegit als sectors vinculats amb la innovació, el coneixement i la creativitat. Mobilitzen talent, llocs de treball d'alt perfil, inversions i genera oportunitats econòmiques importants.

Escenaris incerts

Però com assenyalen els experts cada vegada més, les ciutats globals no estan ni molt menys exemptes d'externalitats negatives. Ser hub global com a organitzadora de fires i congressos comporta una certa especialització pel que fa llocs de treball precaris, d'escàs valor afegit. Ser un node regional de recepció de creuers comporta problemes de contaminació i contribueix a la massificació turística. Captar seus i talent internacional pot implicar, com explica molt bé Sassen mateixa a les seves reflexions més recents, processos d'expulsió de les franges menys qualificades de la població que es tradueixen en gentrificació, fragmentació urbana i generació de noves perifèries.

Si la gestió de les externalitats negatives requereix la definició de mecanismes de correcció, la de la vulnerabilitat i la impredictibilitat implica reforçar la capacitat prospectiva i de disseny d'escenaris incerts.

Per respondre a aquestes externalitats, avui s'ha fet inevitable afegir dos factors nous: la vulnerabilitat i la impredictibilitat. Les ciutats globals són cada vegada més vulnerables als efectes del canvi climàtic, a la violència terrorista i, com s'està posant de manifest en aquests dies, a pandèmies globals com la del COVID-19. Fenòmens que en molts casos generen dinàmiques difícils de preveure com ara els desastres naturals, la crisi de salut global que ens futeja o l'escenari econòmic que la seguirà.

En aquest context, el concepte *resiliència* adquireix una dimensió sense precedents. Si la gestió de les externalitats negatives requereix la definició de mecanismes de correcció, la de la vulnerabilitat i la impredictibilitat implica reforçar la capacitat prospectiva i de disseny d'escenaris incerts. Les ciutats han de poder planificar estratègies de prevenció, adaptació i mitigació de tots els riscos, siguin certs o hipotètics.

Barcelona, com a ciutat global i vulnerable, n'ha de prendre bona nota. Ha d'aprendre a navegar en escenaris incerts. Durant el passat, recent i no tan recent, ja ho ha fet. Ara entrem, tot ho indica, en una dimensió desconeguda en la qual seran necessàries grans dosis de lideratge i visió.